БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ЕҢБЕК НАРЫҒЫ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ЖАСТАР

ҚАТЕРЛЕРДІ ЖЕҢУ

Халықаралық ғылыми-практикалық конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

МОЛОДЕЖЬ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И РЫНКА ТРУДА

ПРЕОДОЛЕНИЕ РИСКОВ

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

Караганда
2014

ӘОЖ 32+374.32
ББК 66.75(2)
Б 94

Редакциялық алқа — Редакционная коллегия

Б.И. Карипбаев, д-р филос. наук, профессор (отв.редактор);
А.А. Инджиголян, канд. социол.наук, доцент;
З.Х. Валитова, канд. социол. наук, доцент;
А.Б. Есимова, канд. ист.наук, доцент;
Д.Б. Кошербаев, канд. полит.наук, доцент

Б 94 **Білім беру және еңбек нарығы жүйесіндегі жастар: қатерлерді жеңу:** Халықарал. ғыл.-практ. конф. материалдары. — Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2014. — 224 бет.

Б 94 **Молодежь в системе образования и рынка труда: преодоление рисков:** Материалы междунар. науч.-практ. конф. — Караганда: Изд-во КарГУ, 2014. — 224 с.

ISBN 978-9965-39-474-4

Жинақта алыс-жақын шетелдік және қазақстандық ғалымдардың ғылыми еңбектері жарияланған, сондай-ақ жастардың білім беру және еңбек нарығы жүйесіндегі орнын зерттеудің тәжірибелері жалпыланған. Жастардың бүгінгі жағдайдағы білім алу және еңбек стратегияларының өзгеруі талданады.

В сборнике опубликованы научные работы ученых дальнего, ближнего зарубежья и Казахстана, обобщающие опыт изучения места молодежи в системе образования и рынка труда. Анализируются изменения образовательных и трудовых стратегий молодежи в современных условиях.

ӘОЖ 32+374.32
ББК 66.75(2)

Редакциялық алқа мақалалар мазмұны мен күмәнсіз мәліметтерге жауапты емес

ISBN 978-9965-39-474-4

© Қарағанды мемлекеттік университеті, 2014

льтаты исследования ι и технического ия прошлого опыта на …………………………	3
ι в ТС и занятость ……………………….	10
а профессионального ывающихся в детских …………………………	20
вопросу об этапах в образовательной ……………………….	24
ого экстремизма и ……………………….	32
stem of values in the ılts of sociological ……………………….	37
системы мониторинга ………………………	41
ıвнительный анализ гратегий школьников ……………………	45
Истории Казахстана и СРСП на кафедре ических дисциплин ………………………	49
герүі………………..	56
ң әдебиетке қосқан …………………...	61
ıжа в современных ……………………..	66
ых услуг в системе …………………….	71
гинг престижности ………………………	78
ıерства как фактор сти молодежи в ……………………	81

Канкулова А.Б. Современная философия на рубеже XX-XXI веков: проблемы и перспективы………………………………….…	88
Канкулова А.Б. Философия как единство научного и вненаучного познания………………………………………………	93
Карипбаев Б.И. Акмеологическая компонента системы высшего образования в общем гуманитарном контексте……………………	101
Карипбаев Б.И. Методологические основы изучения личности в акмеологическом измерении………………………………………..	105
Keskula E. Fiddling, drinking and stealing: moral code in the soviet Estonian mining industry……………………………………………	107
Кириакиди Ю.Д. Личностно-ориентированная среда в обучении технологии в условиях перехода на 12-летнее обучение………………………………………………………………	125
Куштанова Г.Х., Куандыкова А.А. Молодежный рынок труда Северо-Казахстанской области……………………………………	128
Кылышбаева Б.Н., Дуйсенова С.М. Образовательные стратегии казахстанской молодежи…………………………………………..	135
Лёвина Т.С. Молодёжь и трудоустройство: социально-экономический аспект……………………………………………	140
Маульшариф М., Кылышбаева Б. Жастар құндылықтарын әлеуметтанулық зерттеу………………………………………………	145
Муслимова К.С. Роль этносоциального фактора в формировании социальной стратификации казахстанского общества……………..	148
Nikolayeva O.V. Value orientations among youth in Kazakhstan………………………………………………………………	154
Орлов Д.В. Спорт как фактор социализации молодежи…………..	158
Резвушкина Т.А., Байсарина А. Вос (-производство) традиционных практик заботы о детях в современном казахстанском обществе……………………………………………	162
Серикова А.Н. Семья как фактор духовно-нравственного формирования личности молодого поколения……………………	169
Таразевич Н.Т. Особенности преподавания темы «Фразеология» на уроке русского языка в 6-м классе………………………………	175
Тарасова Е.В., Сапегина Н.В. Молодежь Алтайского края в фокусе региональной политики занятости…………………………	180
Токарева Ю.В. Дифференцированный подход как одна из составляющих личностно-ориентированного обучения………….	186
Утамуродов А., Хожиев Т. Основные аспекты молодежной политики в процессе глобализации…………………………………	191

ъ без внимания столь
е будущее в целом.
эсти молодежи является
итетом государственной
способная казахстанская
эй страны в число 50-ти
ıктором формирования и
ıально-ориентированного
развитие, отвечающей
стандартам в условиях
й конкурентоспособной
роцветания нации, залог
и базовых институтов
фактором формирования
тся ее высокая
з условиях рыночной
э гражданское общество,
государства. Наличие в
олодежи есть гарант
общества, стабильного
ıдаментом страны для
ахстанских позиций в
Казахстан одним из
итики является доступ и
то напрямую связано с
уровнем безработицы в

[., Чередниченко Г.А.,
эктории молодежи: 1998

ая стратификация. М.:

ого самоопределения и
2008. – 10с. //
ılemi_prof_samoopredele

Маульшариф М.
к.социол.н., доцент кафедры
социологии и социальной работы
КазНУ им. аль-Фараби
Кылышбаева Б.Н.
д. социол.н., доцент кафедры
социологии и социальной работы
КазНУ им. аль-Фараби (г. Алматы, Казахстан)

ЖАСТАР ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ ЗЕРТТЕУ

Зерттеу бағдарламасы аясында сауалнама әдісі арқылы 708 мектеп бітіруші түлектер сұралды. Сауалнамаға Алматы және Астана қалаларынан бөлек, Қарағанды және Оңтүстік Қазақстан аймақтары қатысты. Респонденттер негізіне жыныстық ерекшеліктері, тұратын жері (қала, ауыл) кіретін квоталық іріктеу арқылы таңдалып алынды. Сауалнама 43 сұрақтан тұрды.

Ақпаратты жинау тәсілі әлеуметтанулық сауалнама. Жиналған ақпарат SPSS бағдарламасының көмегімен өңделді.

Место жительство	Частота	Процент	Валидный процент	Накопленный процент
Город	533	75,3	75,3	75,3
Село	175	24,7	24,7	100,0

Респонденттердің көп бөлігінің, яғни 61%-ның ақылы түрде оқуға мүмкіндігі бар. Осының ішінде қала мектептерінің бітірушілері 67,5% болса, ауыл мектептері 39,4% құрады. Ал ақылы түрде оқуға мүмкіндіктері жоқ дегендердің 31,4% қала мектептерін бітірушілер болса, 59,4% ауыл мектептерін бітірушілер болып табылды. Ауылдың әлеуметтік – экономикалық жағдайы қалаға қарағанда әлде қайда төмен екенінің тағы бір дәлелі екенін көруге болады.

Мектеп бітірушілердің шығармашылығына, ғылыми жұмыстар мен пән олимпиадаларына қатысуына байланысты қойылған «Сіз пән олимпиадаларына, ғылыми жобаларға қатысасыз ба?» деген сұраққа 45,7% респондент қатысатынын айтса, 12,1% мұғалімнің қалауы бойынша қатысатынын, 23% қатыспайтынын,бірақ қатысқысы келетіндігін, 14,9% қатыспайтынын және қатысқысы келмейтіндігін айтқан. Респонденттердің жартысына жуығы олимпиадалар мен ғылыми жобаларға қатысатыны туралы айтқан. Осы сұрақты ауыл мен қала мектептеріне қатысты қарайтын болсақ, жауаптар төмендегідей сипатқа ие болды.

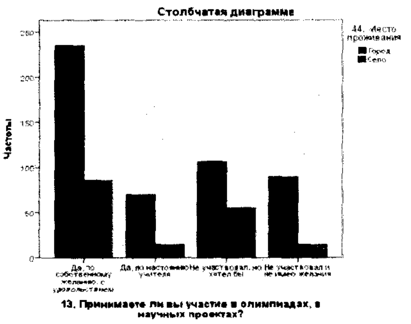

Сурет 1. Респонденттердің олимпиадаға қатысуы туралы көрсеткіш

Сонымен қатар, мектеп бітіруші түлектердің шет тілдерін, компьютерді игеруіне байланысты бірқатар сұрақтар қойылған еді. «Шет тілдерін оқисыз ба?» деген сұраққа 53,4% мектеп бітірушілер «Иә, оқимын. Көптеген шет тілдерді меңгергім келеді» десе, тек 3,8% ғана «Оқымаймын, оқығым келмейді де» деп жауап берген. Мектеп бітіруші түлектердің жартысы бірнеше шет тілдерін оқып меңгеруде, ал төрттен бірі бір ғана шет тілін оқып үйренсе, бестен бірі оқымайтынын, бірақ оқығысы келетіндігін айтқан, тек аз мөлшері ғана мүлдем қызығушылығы жоқтығын және болашақта оқымайтыны жөнінде айтқан. Қоғамның инновациялық дамуында шет тілдерін білу үлкен мүмкіндіктерге әкелетінін ескерсек, болашақ мамандардың бұл тұрғыда нәтижесі жоғары болатыны туралы сенімді түрде айтуға айтуға болады. Бастысы мектеп бітіруші түлектер, яғни ертеңгі студент, одан кейін бір саланың маманының шет тілдерін игеруге деген қызығушылығы жоғары.

Компьютерді білу бүгінгі заманның басты талабы екені анық. Осыған байланысты мектеп бітіруші түлектерге «Компьютерді қандай деңгейде меңгергеніңізді бағалаңыз?» деген сұрақ қойылған еді.

Таблица сопряженности 44. Место проживания * 28. Оцените ваш уровень владения компьютером

Место жительство 44	28. Оцените ваш уровень владения компьютером			
	Уровень пользователя (набор текста, создать/открыть файл)	«Продвинутый» пользователь (широко использую возможности)	Профессионал (Устанавливать/удалять программы, настройка)	Не владею
Город	25,1%	47,8%	23,6%	2,6%
Село	28,6%	54,3%	13,7%	2,9%
Итого	26,0%	49,4%	21,2%	2,7%

Қала мектептерін бітірушілерідің 25,1% - қолданушы деңгейінде, 47,8%-ілегерілеген қолданушы деңгейінде, 23,6% - кәсіби деңгейде, ал

2,6% респондент мүлдем компьютерді білмейтіндігін көрсеткен. Ауыл мектептерін бітіушілердің 28,6% компьютерді қолданушы деңгейінде білетіні айтса, 54,3% - ілгерілеген қолданушы деңгейінде, 13,7 – кәсіби деңгейде білетіндігін көрсеткен, ал 2,7% респондент компьютерді «меңгермегенмін» деп жауап берді. Компьютерді жалпы респонденттердің 26% қолданушы деңгейінде, 49,4% ілгерілеген қолданушы деңгейінде, 21,2% кәсіби деңгейде білетіндерін көрсетті, 2,7% мүлдем меңгермегендігін айтты. Ауыл мектептерін бітірушілерді, қала мектептерін бітірушілерімен салыстырғанда компьютерді кәсіби деңгейде білуі айтарлықтай төмен, себебі ауыл жастарының бос уақытының аздығы мен компьютермен толық қамтамасыз етілмеуінде. Қала жастарының бос уақыттарының көпшілігі компьютердің алдында өтеді, сондықтан олар тәжірибие арқылы кәсіби деңгейге дейін көтеріле алады.

Бос уақытқа байланысты респонденттерге «Бос уақытыңызды қалай өткізесіз?» деген сұрақ қойылған еді. Бұл сұраққа мектеп бітірушілердің қала мектептерін бітірушілердің 29,6% көбіне интернетте, әлеуметтік желілерде отырумен өткізеді, 14,8% ғылыми, көркем әдебиеттер оқиды, 13,5% қалада достарымен қыдырады, 10,4% спортпен, бимен шұғылданады, 4,1% теледидар қарайтынын айтса, тек 1,6% ғана үйірмелерге қатысады, ал 0,6% респондент бос уақыттарын ештене істемей, 0,7% респондент ұйықтаумен өткізеді екен. Респонденттердің көп бөлігі, яғни үштен бірі бос уақыттарын пайдасыз, интернетте, әлеуметтік желілердің арбауында өткізеді. Спорт, би, түрлі үйірмелерге қатысатындардың саны айтарлықтай аз.

«Бос уақытыңызды қалай өткізесіз?» деген сұраққа ауыл мектептерін бітірушілерінің 10,49% «интернетте, әлеуметтік желілерде» деген жауапты таңдаса, 4,7% «ғылыми,көркем әдебиеттерді оқимын» деп жауап берсе, 4,2% «спортпен, бимен шұғылданамын» деп жауап берді, тек 0,9% ғана үйірмелерге қатысады. Бұл жерде назарымызды ауыл жастарының «ештене істемеймін» деген жауапты ешқайсысы таңдамағанына аударуымыз қажет. Дегенменде, интернет пен әлеуметтік желілер мәселесі ауыл жастарында да бар, олардың да көп бөлігі бос уақыттарын интернет пен әлеуметтік желілерде өткізеді. Мұндай олқылықтардың орнын толтыру үшін, мектеп қабырғасындағы үйірмелер санын арттырып, оларды қызықтыра түсу қажет.

Жастардың интеллектуалды капиталының қалыптасуына үлкен әсер ететін құралдардың бірі кітап болып табылады. Түрлі ғылыми, көркемдік әдебиеттерді оқи отырып жастардың ойлау қабілеті мен жаңашылдыққа деген құштарлығы арта түседі. Осыған байланысты, сауалнамада «Үйіңізде кітаптар бар ма?» деген сұрақ қойылды.

Респонденттердің 54,8% - үйлерінде әр түрлі әдебиеттердің бар екенін айтса, 18,5% көркемдік әдебиеттерін барын, 22,1% тек ескі кітаптар бар екендігін айтқан. Ал, респонденттердің 4,5% үйлерінде мүлдем кітап жоқ екенін айтты. Жалпы алғанда мектеп бітірушілердің жартысынан көбінің үйінде әр түрлі әдебиеттер бар. Респонденттерге «Мамандыққа қызығушылығыңызды кім немесе не оятты?» деген сұрақ қойылған болатын. Бұл сұрақтың жауаптары келесідей нәтижеге ие болды. Шешімді өздері қабылдағандардың саны 427 респондент, яғни 60%, 14,4% респондент ата – анасы мен туыстарының кеңесі бойынша таңдаған, кездейсоқ таныстарынан естігендер 7% құрады, ал бұқаралық ақпарат құралдарынан көріп білгендер 2% ғана, 1,8% респонденттер мемлекеттік грантты ұтып алу мүмкіндігі жоғары болғандықтан таңдаса, сұранысқа ие мамандық болған соң таңдағандар 7,9%, танымал мамандық болғындықтан таңдағандар 2,4% құрады.

Қорыта айтқанда, мектеп бітірушілердің үлкен бөлігі шешімді өздері, саналы түрде таңдайды. Мектеп бітіруші түлектердің жоғарғы оқу орнын таңдағандағы қала мен ауыл арасында айтарлықтай айырмашылық бар. Ауыл мектептерінің бітірушілері бұрыннан белгілі болып келе жатқан жоғарғы оқу орындарынан басқа, казіргі нарыкта пайда болған жоғарғы оқу орындары туралы кеңінен акпараттанбаған, бұрыннан танымал мамандықтарды таңдауға тырысады. Нарық шарттары мен сұранысы туралы ақпараттың аздығынан, бүгінде қай мамандыққа сұраныс көп екендігін ескере бермейді. Осы орайда мамандық таңдауда мемлекеттік гранттардың бөлінуі де үлкен әсерін тигізеді. Мектеп бітіруші түлектердің шет тілдерін игеруге деген қызығушылығы жоғары. Қала жастарының бос уақыттарының көпшілігі компьютердің алдында өтеді. Жалпы алғанда мектеп бітірушілердің жартысынан көбінің үйінде әр түрлі әдебиеттер бар.

Муслимова К.С.
магистр социальных н.
ст.преподаватель кафедры политологии и социологии
КарГУ им. Е.А.Букетова
(г. Караганда, Казахстан)

РОЛЬ ЭТНОСОЦИАЛЬНОГО ФАКТОРА В ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ СТРАТИФИКАЦИИ КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Для того чтобы подчеркнуть особую роль этничности в стратификации любых современных обществ, западные социологи в семидесятых годах XX в. ввели понятие «новой этничности».